

МЕМОРАДУМ УЗБУНЕ

Тема: Системски ризици по уставни поредак, владавину права и јавни интерес у примени [Предлога закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и Међународног бироа за изложбе \(BIE\) о привилегијама и погодностима за EXPO 2027 Београд](#)

(НАЦРТ)

0 УВОД И СВРХА МЕМОРАДУМА

Овим Меморандумом узбуне јавности и надлежним институцијама указује се на **озбиљне ризике по уставност, владавину права, финансијску одговорност и јавни интерес Републике Србије**, који проистичу из текста [Предлога закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и Међународног бироа за изложбе \(BIE\)](#).

Документ је намењен **домаћим уставним и контролним органима** (Уставни суд, Заштитник грађана, Повереник за информације, Државна ревизорска институција, Агенција за спречавање корупције), као и **међународним институцијама** (Савет Европе, Европска комисија, Уједињене нације, ОЕБС) које прате стање владавине права и транспарентности у Србији.

Сврха Меморандума је да благовремено укаже на **системске последице** које би усвајање и примена овог закона могле имати по **правни поредак и демократску структуру државе**, као и да предложи **корективне мере и институционалну интервенцију**.

1 ПРИМАОЦИ

Домаћи институционални примаоци

- **Уставни суд Републике Србије** – ради оцене уставности и законитости одредаба које суспендују примену домаћих закона.
- **Заштитник грађана (Омбудсман)** – ради заштите права грађана од повреде јавним актом.
- **Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности** – ради контроле јавности у раду EXPO структура.
- **Агенција за спречавање корупције** – ради оцене потенцијалних сукоба интереса и злоупотреба.
- **Државна ревизорска институција** – ради увођења обавезе финансијске ревизије EXPO организације.

Међународни примаоци

- **Савет Европе – Венецијанска комисија** (за питања уставности и поделе власти).
- **Европска комисија – DG NEAR и DG JUST** (поглавља 23 и 24 у процесу приступања ЕУ).
- **Комитет УН за борбу против корупције (UNCAC Secretariat)**.
- **OEBS – Канцеларија за демократске институције и људска права (ODIHR)**.
- **Transparency International и GRECO – Monitoring bodies Савета Европе**.

2 ОПИС ЧИЊЕНИЧНОГ СТАЊА

2.1. Нормативни оквир и контекст усвајања

Предлог закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и Међународног бироа за изложбе (BIE) достављен је Народној скупштини уз образложење да је реч о „техничком акту ратификације међународног уговора“ којим се Република Србија формално обавезује да омогући организацију **Светске изложбе ЕХРО 2027 у Београду**.

Међутим, садржај уговора и пратећег предлога закона **премашују оквир класичне ратификације** — уместо потврде међународне обавезе, у текст су уграђене бројне норме које **директно утичу на унутрашњи правни поредак**, мењајући односе између државних органа, уставних институција и привредних субјеката.

Предлог закона предвиђа широк спектар **пореских, финансијских, административних и правних изузетака** за субјекте који учествују у ЕХРО систему, при чему се делом **суспендује примена домаћих закона**.

Поступак усвајања закона спроведен је у убрзаном року, без јавне расправе, без процене фискалних ефеката и без достављених мишљења независних органа (Државне ревизорске институције, Повереника, Агенције за спречавање корупције).

2.2. Кључне одредбе које изазивају спор

1 Привилегије и имунитети ЕХРО ентитета:

Уговор предвиђа да службена лица, организације и учесници ЕХРО-а уживају **имунитет од судског поступка, инспекцијског надзора и примене радних и пореских прописа**. То фактички ствара „зону ограниченог суверенитета“ унутар државне територије.

2 Ослобађање од пореза, царина и доприноса:

Сви учесници и партнери ЕХРО 2027 изузимају се од плаћања пореза, царина и доприноса на добит, добара, услуге и зараде. Закон не садржи **никакав временски ни финансијски лимит** ових повластица.

3 Пренос управљачких и административних функција:

ЕХРО организација добија овлашћење да издаје дозволе, регулише саобраћај, грађевинске и урбанистичке активности и ангажује стране држављане без примене прописа о раду странаца. То представља **делегирање суверених овлашћења** на субјект који није државни орган.

4 Привремена примена уговора пре ратификације:

Одредбом о „привременој примени“ предвиђено је да се уговор може спроводити пре завршетка парламентарне процедуре, што представља **потенцијалну повреду члана 194 Устава Републике Србије**, јер се правна дејства производе пре формалне ратификације.

5 Искључење јавног надзора и ревизије:

Ниједна одредба не обавезује ЕХРО организацију да подлеже ревизији Државне ревизорске институције, извештавању Народне скупштине или контроли Агенције за борбу против корупције.

6 Недефинисан правни режим имовине и инфраструктуре:

Уговор не утврђује ко је власник инфраструктуре, земљишта и објеката након завршетка ЕХРО 2027. То ствара правну несигурност, посебно у погледу власништва, експропријације и управљања јавним добрима.

2.3. Економско-финансијске последице

Према пројекцијама из планова Владе, укупна вредност ЕХРО пројеката прелази **12 милијарди евра**, од чега се више од половине односи на јавна средства.

Условима овог уговора:

- **смањују се јавни приходи** услед пореских ослобођења,
- **увећава се јавни дуг** кроз субвенције и гаранције,
- **не постоји фискални механизам контроле**,

- **домаћи привредници се доводе у неравноправан положај** у односу на стране учеснике.

EXPO ентитети добијају статус „парафискалних корисника“, без обавезе да воде финансијске извештаје у складу са домаћим прописима.

2.4. Институционална и правна последица

- **Народна скупштина** је сведена на улогу формалног ратификатора без могућности амандманске интервенције.
- **Влада Републике Србије** преузима улогу регулатора, финансијера и контролора, што нарушава принцип поделе власти.
- **Локалне самоуправе** су искључене из поступака управљања и одлучивања, иако су најдиректније погођене урбанистичким, комуналним и социјалним последицама EXPO пројекта.
- **Независне институције** (ДРИ, Повереник, Омбудсман, Агенција за борбу против корупције) немају формалну надлежност да надзиру рад EXPO структура.
- **Судска заштита** је ограничена јер уговор даје приоритет арбитражним поступцима и међународним механизмима.

2.5. Социјалне и медијске последице

Организација EXPO 2027 представљена је у медијима као „државни успех без преседана“, али без јавне расправе о социјалним и урбаним ефектима:

- раст цена некретнина и закупа у EXPO зони,
- притисак на јавну инфраструктуру (водовод, струја, транспорт),
- повећање социјалне неједнакости и губитак јавних простора,
- монополизација медијског наратива – критика се изједначава са „непријатељством према држави“.

На овај начин се ствара **илузија националног консензуса**, док се прави ефекти закона не расправљају у демократском простору.

2.6. Идентификовани индикатори системског ризика

Област	Индикатор ризика	Последица
Уставност	Привремена примена уговора, имунитети	Повреда чл. 2, 4, 194 Устава
Финансије	Потпуно пореско ослобођење	Губитак буџетских прихода и фискална неравнотежа
Јавни надзор	Изузеће од ДРИ, Повереника, Агенције	Неодговорно трошење јавних средстава
Правна сигурност	Недефинисана својина над инфраструктуром	Потенцијални судски спорови и корупција

Међународна усклађеност	Несагласност са UNCAC, ЕКЉП, <i>acquis</i> ЕУ	Угрожен процес европских интеграција
Социјални утицај	Пораст трошкова живота и социјална сегрегација	Умањење јавне добробити и социјалне кохезије
Медијски утицај	Потискивање критике, политички маркетинг	Монополизација јавног простора

2.7. Општа оцена чињеничног стања

Предлог закона у постојећем облику **не представља акт о потврђивању међународног уговора у уставном смислу**, већ документ који:

- мења унутрашњи правни поредак без јавне расправе,
- уводи привилегије и изузећа супротна владавини права,
- слаби контролу државних институција,
- и омогућава трансфер јавних ресурса у приватне руке.

Такав приступ представља **структурални ризик по демократски поредак Републике Србије** и доводи у питање транспарентност, једнакост и одговорност као темеље правне државе.

Закључак поглавља:

Чињенично стање показује да Предлог закона о потврђивању Уговора са ВІЕ није инструмент међународне сарадње, већ **правни механизам концентрације политичке и економске моћи**, који под изговором припрема за ЕХРО 2027 угрожава уставни поредак, јавне финансије и социјалну равнотежу у Републици Србији.

3 ОСНОВ ЗА ИНИЦИЈАТИВУ

3.1. Уставни основ

Иницијатива за институционалну интервенцију заснива се на више темељних уставних одредаба које су директно угрожене или заобиђене предложеним законом.

♦ **Члан 1. Устава – Република Србија као држава заснована на владавини права**

Владавина права подразумева начело да су **сви субјекти једнаки пред законом**, да нема привилегованих категорија и да се сва правна дејства спроводе у складу са јасним и предвидивим прописима.

→ Предлог закона уводи **посебан правни режим** за ЕХРО ентитете, чиме се нарушава једнакост пред законом и угрожава сам темељ државности.

♦ **Члан 2. Устава – Сувереност**

Сувереност припада грађанима и нико не може вршити власт мимо њихове воље, осим у складу са Уставом.

→ Пренос државних овлашћења на ЕХРО организацију, међународна тела и приватне извођаче представља **делимичну приватизацију суверених функција државе**, што је супротно принципу народног суверенитета.

♦ **Члан 4. Устава – Подела власти**

У Републици Србији уређена је подела власти на законодавну, извршну и судску, уз међусобну контролу и равнотежу.

→ Предлог закона практично **суспендује контролу Народне скупштине и судске власти**, јер се већина одлука ЕХРО управе спроводи без јавног надзора и правне одговорности.

♦ **Члан 91. Устава – Обавеза плаћања пореза и других јавних дажбина**

Сваки грађанин и правно лице дужно је да плаћа порез и доприносе у складу са законом.

→ ЕХРО учесници и повезане фирме изузети су од свих јавних дажбина, што нарушава **уставни принцип фискалне једнакости**.

♦ **Члан 97. Устава – Надлежности Републике Србије**

Република уређује и обезбеђује систем пореза, привреде, одбране, правосуђа и јавних финансија.

→ Закон ЕХРО ентитетима преноси делове ових надлежности без уставног основа, што представља **де факто делегирање суверене власти**.

♦ **Члан 194. Устава – Правна снага међународних уговора**

Међународни уговори производе правно дејство тек након ратификације и објављивања у *Службеном гласнику Републике Србије*.

→ Одредба о „привременој примени“ уговора пре ратификације представља **очигледну повреду члана 194**, јер уводи правне ефекте без демократског легитимитета.

3.2. Законски и подзаконски основ

Иницијатива се позива и на кршење норми из следећих закона Републике Србије:

- **Закон о буџетском систему (чл. 6–8)** – прописује да сва јавна средства морају бити обухваћена буџетом и подложна контроли Државне ревизорске институције.
→ ЕХРО субјекти су изузети од те обавезе, чиме се креира парабуџетски систем.
- **Закон о јавним набавкама (чл. 10–12)** – утврђује принцип једнаког третмана, конкуренције и транспарентности.
→ ЕХРО организација може додељивати послове директним уговорима без јавне набавке, што је супротно члану 10. и основним европским стандардима.
- **Закон о спречавању корупције (чл. 27–31)** – обавезује јавне функционере и правна лица која располажу јавним средствима да пријаве интересе и избегавају сукоб интереса.
→ ЕХРО управљачке структуре нису обухваћене овим законом, чиме се отвара простор за неограничен сукоб интереса.
- **Закон о јавном информисању и медијима (чл. 4 и 16)** – гарантује право јавности да буде обавештена о раду државних органа и коришћењу јавних средстава.
→ Одредбе ЕХРО закона индиректно ограничују доступност информација, чиме се уводи медијска цензура економских тема од јавног значаја.

3.3. Међународноправни основ

♦ **Конвенција Уједињених нација против корупције (UNCAC)**

Члан 9. Конвенције прописује обавезу држава потписница да обезбеде **јавне набавке и буџетску транспарентност**, као и доступност јавних уговора.

→ Изузећа ЕХРО организације од јавних набавки и ревизије представљају повреду члана 9. и члана 12. Конвенције.

♦ **Европска конвенција о људским правима (чл. 6 и 14)**

Гарантује право на правично суђење и забрањује дискриминацију у примени закона.

→ Имуитет ЕХРО службеника и недоступност судске заштите домаћим грађанима представља повреду члана 6 (право на судску заштиту).

♦ **Европска повеља о локалној самоуправи (чл. 4 и 9)**

Прописује да се надлежности локалних самоуправа не могу одузимати без компензације и законског основа.

→ ЕХРО закон потпуно искључује град Београд и градске општине из процеса управљања ЕХРО инфраструктуром, чиме се нарушава локална самоуправа.

♦ **Директива 2014/24/EU о јавним набавкама**

Обавезује државе чланице и кандидате да осигурају транспарентност и конкуренцију у трошењу јавних средстава.

→ EXPO закон уводи супротну праксу: директне уговоре, непрегледне анексе и нетранспарентност.

♦ **Препоруке GRECO и OECD**

Обе институције инсистирају на постојању **антикорупцијских механизма** у свим јавним пројектима од националног значаја.

→ Предлог закона у потпуности игнорише препоруке и изоставља механизам контроле сукоба интереса.

3.4. Друштвено-економски основ

Иницијатива је заснована и на чињеници да су **јавни ресурси и средства грађана директно угрожени**.

- Из јавних извора се финансира изградња инфраструктуре, али без гаранција да ће она остати у јавној својини након 2027. године.
- Грађани губе право на правну сигурност, јер се имовина може експроприсати по „посебним условима“.
- Мали и средњи привредници трпе неравноправан положај јер су државне субвенције усмерене ка великим конзорцијумима и страним компанијама.

3.5. Политички и институционални основ

Иницијатива полази од принципа да **Народна скупштина има уставну обавезу да брани јавни интерес и уставност закона**.

Међутим, у поступку доношења овог предлога закона:

- није спроведена јавна расправа;
- није прибављено мишљење Венецијанске комисије;
- није извршена процена усклађености са правом ЕУ;
- није израђена анализа утицаја на јавне финансије (RIA анализа).

То указује да је поступак **институционално дефицитан и демократски неутемељен**, што представља основ за покретање уставних и међународних поступака контроле.

3.6. Суштински основ иницијативе

Сви наведени уставни, законски и међународни основи воде једином закључку:

да Предлог закона о потврђивању Уговора са ВІЕ није само административни акт, већ **структурална промена правног и институционалног поретка**, која:

- нарушава принцип поделе власти,
- суспендује правну сигурност,
- угрожава јавне финансије,
- и омогућава концентрацију политичке и економске моћи.

Због тога постоји **непосредна и системска потреба за уставно-институционалном интервенцијом**, ради заштите владавине права, грађана и јавног интереса Републике Србије.

Закључак поглавља:

Основ за ову иницијативу није политички, већ правни и уставни:

спречити да под изговором међународног уговора буде успостављен режим изузећа који

угрожава основне вредности правне државе, економску равноправност и демократски интегритет Републике Србије.

•

4 ИДЕНТИФИКОВАНИ РИЗИЦИ

4.1. Уставно-правни ризици

♦ 1. Делегирање државних овлашћења на недржавне ентитете

Предлог закона предвиђа да ЕХРО организација, као правно лице основано по посебним условима, може издавати дозволе, закључивати уговоре, одобравати привилегије и запошљавати страна лица без контроле државних органа.

То представља **де факто пренос јавних овлашћења** на ентитет који није део уставне структуре Републике Србије, чиме се нарушава члан 2. и члан 4. Устава – начело суверености и поделе власти.

♦ 2. Привремена примена међународног уговора без ратификације

Одредбе о „привременој примени“ уговора омогућавају спровођење одређених делова уговора пре него што буде ратификован у Народној скупштини.

То је **директна повреда члана 194 Устава**, који јасно прописује да међународни уговори производе правно дејство тек по објављивању у *Службеном гласнику*.

♦ 3. Дерогација домаћих закона

Уместо да потврђује међународну обавезу, закон **суспендује примену више домаћих закона** (о порезима, јавним набавкама, раду, локалној самоуправи), уводећи нови, „изузетни режим“.

Таква дерогација доводи до **стихијске промене правног поретка без уставног основа** и нарушава начело правне сигурности.

♦ 4. Неједнакост пред законом

ЕХРО ентитети и учесници добијају пореске, царинске и финансијске повластице које су ускраћене другим привредним субјектима и грађанима.

Ово представља **облик правне дискриминације**, супротан члану 21. Устава и члану 14. Европске конвенције о људским правима.

♦ 5. Суспензија судске заштите

ЕХРО субјекти уживају имунитет од домаће надлежности, што значи да **грађани и компаније које трпе штету не могу тражити заштиту пред судовима Србије**.

То нарушава члан 32. Устава и члан 6. Европске конвенције о људским правима (право на правично суђење).

4.2. Фискални и економски ризици

♦ 1. Потпуно ослобађање од пореза, царина и доприноса

Предлог закона укида пореске обавезе за учеснике ЕХРО 2027, без временског ограничења и без лимита у вредности повластица.

→ То ће довести до **смањења јавних прихода**, стварања неравноправног тржишног положаја и повећања јавног дуга.

♦ 2. Непостојање фискалног надзора

ЕХРО организација није обавезна да подноси финансијске извештаје Државној ревизорској институцији (ДРИ), нити се буџет ЕХРО пројекта уноси у Закон о буџету.

→ Ствара се **парабуџетски систем** без јавне контроле.

♦ 3. Ризик од злоупотребе јавних средстава

Због нетранспарентних процедура и изузећа од Закона о јавним набавкама, отвара се простор за **корупцију, клијентелизам и сукоб интереса**.

♦ 4. Уговорни ризици и скривени дугови

Држава може постати гарант за дугове ЕХРО ентитета према страним извођачима, чиме се **јавни дуг увећава кроз индиректне обавезе** које нису евидентирани у званичном буџету.

♦ 5. Приватизација јавних добара

Инфраструктура изграђена за ЕХРО 2027 може остати у власништву приватних конзорцијума, што представља **де факто приватизацију јавних ресурса** финансираних новцем грађана.

4.3. Институционални ризици

- ♦ **1. Искључење независних контролних органа**

ЕХРО организација није обухваћена делокругом рада ДРИ, Повереника, Омбудсмана или Агенције за спречавање корупције.

→ То ствара **зону институционалног мрака** у којој јавни надзор не постоји.

- ♦ **2. Парализа улоге Народне скупштине**

Парламент нема могућност измене, амандмана или ревизије уговора. Његова улога је сведена на формалну потврду, што нарушава **начело парламентарног надзора** и демократског легитимитета.

- ♦ **3. Конфликт интереса у извршној власти**

Исти актери који одлучују о инвестицијама (министарства и владине агенције) уједно контролишу и реализацију уговора, што представља **структурални сукоб интереса**.

- ♦ **4. Механизам „непостојеће одговорности“**

ЕХРО структура има статус хибридног тела – није државни орган, али врши јавне функције; није приватна компанија, али користи јавна средства.

→ У таквом систему **нема јасног носиоца одговорности** за евентуалне неправилности или штету.

4.4. Међународноправни ризици

- ♦ **1. Повреда обавеза из UNCAC и директива ЕУ**

Изузимање од јавних набавки, недоступност података и недостатак јавне ревизије крше члан 9. и 12. Конвенције УН против корупције и Директиву 2014/24/EU.

- ♦ **2. Потенцијална одговорност државе**

У случају повреде права страних инвеститора, због нејасноћа у власништву и правном режиму, држава Србија би могла бити **тужена пред међународним арбитражама**, што носи финансијски и репутациони ризик.

- ♦ **3. Несагласност са *acquis communautaire***

Пракса нетранспарентних јавних уговора и ослобађање од пореза супротни су европским принципима о транспарентности, конкуренцији и фискалној стабилности.

- ♦ **4. Нарушавање односа са међународним мониторинг телима**

Усвајање оваквог закона без консултација са Венецијанском комисијом и GRECO може довести до негативних извештаја Савета Европе и Европске комисије о владавини права у Србији.

4.5. Социјални и друштвени ризици

- ♦ **1. Социјална сегрегација**

ЕХРО зона постаје **економски издвојен простор** намењен страном капиталу и високим друштвеним слојевима, што ће довести до повећања цена станова, закупа и животних трошкова.

- ♦ **2. Потискивање локалног становништва**

Урбанистички планови предвиђају експропријацију и пресељење становништва без јасне гаранције правичне накнаде.

- ♦ **3. Нестабилност радних односа**

Ангажовање радне снаге под „специјалним режимом“ омогућава **заобилажење радног законодавства**, што може довести до експлоатације радника и друштвене нестабилности.

- ♦ **4. Деморализација јавног сектора**

Привилегије и изузећа за ЕХРО субјекте нарушавају принцип једнаких правила, стварајући осећај неправде међу грађанима и запосленима у јавном сектору.

4.6. Медијски и информациони ризици

- ♦ **1. Монополизација јавног наратива**

ЕХРО је медијски представљен искључиво као „национални успех“, без критичког приступа. Провладини медији доминирају у јавном простору, док се критичари етикетирају као „противници напретка“.

♦ 2. Ограничен приступ информацијама

Одсуство правне обавезе ЕХРО организације да објављује податке о уговорима и финансијама крши Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја и ограничава транспарентност.

♦ 3. Потискивање јавне расправе

Недостатак медијског плурализма и координисане кампање о „државном поносу“ онемогућавају аргументовану јавну расправу, чиме се сужава демократски простор.

4.7. Ризици по јавни интерес и правну сигурност

♦ 1. Неодређен правни статус инфраструктуре

Не постоји јасна одредба о власништву над земљиштем и објектима након завршетка ЕХРО 2027, што може довести до **спорова између државе, града и приватних инвеститора**.

♦ 2. Недостатак јавне контроле

Без обавезе јавне ревизије и извештавања, грађани немају увид у трошкове, приходе и користи пројекта.

♦ 3. Могућност трајног институционалног преседана

ЕХРО 2027 може постати **модел за будуће „специјалне режиме“**, где би се исти принципи применили на друге пројекте, што би значило постепену ерозију правне државе.

4.8. Табела прегледа системских ризика

Категорија	Природа ризика	Потенцијалне последице	Степен озбиљности
Уставни	Делегирање суверенитета, ретроактивност	Повреда уставног поретка	 Висок
Фискални	Пореске повластице, скривени дугови	Буџетски дефицит, губитак прихода	 Висок
Институционални	Искључење надзорних органа	Слабљење институција	 Средње–висок
Међународни	Кршење директива ЕУ, UNCAC	Санкције, негативни извештаји	 Средњи
Социјални	Сегрегација, неједнакост	Повећање социјалних тензија	 Средњи
Медијски	Монопол над информацијама	Манипулација јавним мњењем	 Средњи
Правна сигурност	Недефинисана својина, одсуство контроле	Судски спорови, корупција	 Висок

4.9. Закључак

Идентификовани ризици показују да Предлог закона о потврђивању Уговора са ВІЕ не представља само формалну потврду међународног споразума, већ **структурални захват у уставни и институционални систем Републике Србије**.

Овај закон у садашњем облику ствара **зону правне и институционалне непрозирности**, у којој се државна одговорност, јавни интерес и уставни принципи замењују изузецима, привилегијама и нејасним надлежностима.

📌 Закључна оцена:

Усвајање оваквог закона без измена и заштитних механизма представља **висок системски**

ризик по уставни поредак, финансијску стабилност и владавину права у Републици Србији.

5 ПРАВНИ И ЈАВНОПРАВНИ ЗАХТЕВ

5.1. Циљ захтева

Правни и јавно-правни захтев који се подноси овим Меморандумом узбуне има за циљ:

- **спречавање повреде уставног поретка и владавине права,**
- **обезбеђивање јавне контроле над применом међународног уговора,**
- **заштиту јавних финансија и једнакости грађана пред законом,**
- **и повраћај надлежности уставним институцијама Републике Србије** које су предлогом закона суспендоване или маргинализоване.

Захтев се заснива на уставним овлашћењима наведених институција и на међународним стандардима о јавном надзору, транспарентности и одговорности државе.

5.2. Захтев Уставном суду Републике Србије

Предмет: Иницијатива за покретање поступка оценое уставности и законитости појединих одредаба Предлога закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и ЕХРО.

Правни основ:

Члан 167. Устава Републике Србије и члан 82. Закона о Уставном суду дају право грађанима, посланичким групама, удружењима и независним институцијама да покрену поступак оценое уставности и законитости закона који је у супротности са Уставом.

Захтева се:

- 1 Да Уставни суд утврди да су одредбе које омогућавају „привремену примену“ уговора **супротне члану 194. Устава**, јер производе правно дејство пре ратификације.
- 2 Да се оспори уставност одредаба које уводе **имунитет и пореске повластице** за ЕХРО ентитете као супротне члану 21. (једнакост пред законом) и члану 91. (обавеза плаћања пореза).
- 3 Да се оцени противуставност делегирања државних овлашћења ЕХРО организацији (чланови 2, 4, 97. Устава).
- 4 Да се привремено обустави примена спорних одредаба до окончања поступка оценое уставности (члан 167. став 3. Устава).

Образложење:

Уговор и закон уводе правни режим који нарушава основне уставне принципе, а његова примена без контроле представља ризик од трајне институционалне штете.

5.3. Захтев Заштитнику грађана (Омбудсману)

Предмет: Покретање поступка контроле јавне управе ради заштите права грађана на једнакост, транспарентност и правну сигурност у контексту примене ЕХРО закона.

Правни основ:

Члан 138. Устава Републике Србије и члан 17. Закона о заштитнику грађана.

Захтева се:

- 1 Да Омбудсман покрене поступак надзора над радом министарстава која учествују у припреми и примени ЕХРО 2027 пројекта.
- 2 Да утврди да је изостанком јавне расправе и транспарентности у припреми закона **повређено право грађана на учешће у одлучивању о јавним питањима** (чл. 44 и 53 Устава).
- 3 Да предложи Влади Републике Србије да измени закон и уведе обавезу јавног консултовања и извештавања грађана.

Образложење:

ЕХРО 2027 као јавни пројекат директно погађа животе грађана Београда и Србије, те они

имају уставно право да буду благовремено и потпуно информисани и да учествују у процесима који се тичу јавног интереса.

5.4. Захтев Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности

Предмет: Утврђивање обавезе ЕХРО организације да поступа у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Правни основ:

Члан 5. и 15. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Захтева се:

① Да Повереник наложи ЕХРО организацији, министарствима и јавним предузећима укљученим у пројекат да објаве све уговоре, анексе и финансијске планове у дигиталном облику.

② Да се утврди јавни карактер свих уговора који садрже елементе трошења јавних средстава, без обзира на формалноправни статус учесника.

③ Да се успостави **ЕХРО дигитални регистар јавних уговора и трошкова**, доступан свим грађанима.

Образложење:

Скривање података о уговорима, субвенцијама и повластицама подрива јавну контролу и крши право грађана на приступ информацијама од јавног значаја.

5.5. Захтев Агенцији за спречавање корупције

Предмет: Покретање поступка процене ризика од корупције у прописима и појединачним актима који се односе на ЕХРО 2027.

Правни основ:

Члан 83. Закона о спречавању корупције.

Захтева се:

① Да Агенција изврши **анализу ризика од корупције у Предлогу закона и уговора са ВІЕ**.

② Да изда препоруке Влади и Народној скупштини за увођење мера транспарентности и механизма контроле у складу са препорукама GRECO.

③ Да утврди постојање сукоба интереса код службених лица која истовремено обављају функције у државним органима и ЕХРО структурама.

Образложење:

Преклапање државних и приватних функција у ЕХРО систему представља изразит ризик од системске корупције и захтева превентивну институционалну реакцију.

5.6. Захтев Државној ревизорској институцији

Предмет: Увођење обавезе ревизије ЕХРО финансија у складу са Законом о буџетском систему.

Правни основ:

Члан 4. и 5. Закона о Државној ревизорској институцији.

Захтева се:

① Да ДРИ спроведе **ex ante ревизију** свих буџетских и ванбуџетских издатака који се односе на ЕХРО 2027.

② Да се уведе обавеза **годишњег извештавања Народној скупштини** о трошењу јавних средстава у вези са ЕХРО 2027.

③ Да се наложи успостављање механизма интерне ревизије у оквиру ЕХРО организације.

Образложење:

Обим јавних средстава који се користи за ЕХРО пројекат захтева највиши степен буџетске одговорности и транспарентности.

5.7. Захтев међународним телима и партнерима

Предмет: Обавештавање међународних организација о уоченим ризицима по владавину права и транспарентност.

Правни основ:

Члан 35. Конвенције УН против корупције (UNCAC), члан 6. и 10. Европске конвенције о људским правима, као и обавезе Републике Србије у оквиру процеса приступања Европској унији.

Захтева се:

- ① Да **Савет Европе (Венецијанска комисија, GRECO)** изврши независну правну анализу уставности и усаглашености овог закона са европским стандардима.
- ② Да **Европска комисија** у својим извештајима о владавини права укључи EXPO 2027 као посебан предмет мониторинга у поглављима 23 и 24.
- ③ Да **UNCAC Secretariat и OECD** затраже објашњење Републике Србије у вези са применом антикорупцијских механизма у оквиру EXPO пројекта.
- ④ Да **OEBS/ODIHR** прати стање медијских слобода и јавне расправе о EXPO 2027 као делу демократских процеса.

Образложење:

С обзиром на међународни карактер EXPO 2027, потребна је спољна институционална контрола која ће спречити злоупотребу уговора као инструмента политичке или економске доминације.

5.8. Општи захтев за корективно поступање

На основу чланова 2, 3, 4, 97. и 194. Устава Републике Србије и релевантних међународних докумената, **захтева се:**

- **Обустава примене спорних одредаба** Предлога закона до окончања уставне и правне контроле;
- **Формирање независне експертске комисије** која ће припремити ревидиран текст у складу са уставним и европским стандардима;
- **Објављивање свих уговора и финансијских обавеза** које произлазе из EXPO пројекта;
- **Јавно укључивање грађана и стручне јавности** у процес надзора над реализацијом EXPO 2027;
- **Редовно извештавање Народне скупштине и јавности** о примени закона и буџетским ефектима.

Закључак поглавља:

Правни и јавно-правни захтев из овог Меморандума није усмерен против одржавања EXPO 2027, већ за **заштиту јавног интереса, уставности и финансијске одговорности државе.**

Само кроз правовремену интервенцију Уставног суда, Омбудсмана, Повереника, ДРИ и међународних тела може се спречити да EXPO 2027 постане преседан који угрожава институционални интегритет Републике Србије.

6 ПРЕДЛОЖЕНЕ КОРЕКТИВНЕ МЕРЕ

6.1. Општи циљеви корективних мера

Циљ предложених мера није обустава EXPO 2027 као међународног догађаја, већ **обезбеђивање уставне законитости, транспарентности и заштите јавног интереса** у његовој припреми и реализацији.

Корективне мере имају три основна правца:

- ① **Нормативне** — измена и прецизирање спорних одредаба закона;
 - ② **Институционалне** — укључивање независних органа у процес надзора;
 - ③ **Финансијско-социјалне** — спречавање злоупотреба и заштита грађана и локалних заједница.
-

6.2. Нормативне корективне мере

♦ 1. Увођење *Sunset* клаузуле

Све привилегије, изузећа и имунитети који се односе на ЕХРО 2027 морају имати **временско ограничење** – најдуже до **31. децембра 2027. године**.

→ Након истека овог рока, сва права и изузећа аутоматски престају и поново ступају на снагу домаћи закони у пуној примени.

♦ 2. Забрана ретроактивне примене

Увести експлицитну законску одредбу:

„Овај закон и Уговор који се њиме потврђује производе правно дејство тек по објављивању у *Службеном гласнику Републике Србије* и не могу се применити пре окончања поступка ратификације у Народној скупштини.“

→ Овом мером се отклања могућност неуставне „привремене примене“ уговора.

♦ 3. Јачање уставних гаранција поделе власти

Потребно је увести обавезу да Влада и ЕХРО организација **годишње подносе извештај Народној скупштини**, са посебним освртом на финансије, јавне набавке и социјални утицај пројекта.

→ Скупштина мора повратити контролну функцију у складу са чланом 98. Устава.

♦ 4. Уградити *клаузулу о јавном интересу*

Сваки уговор, акт или подзаконски пропис донет на основу овог закона мора да садржи изричиту формулацију:

„Овај акт не може бити тумачен на начин којим се умањује јавни интерес Републике Србије или повређују права грађана.“

→ Обезбеђује се да јавни интерес остане приоритет у свим фазама спровођења ЕХРО пројекта.

♦ 5. Примена домаћег права и судске надлежности

Увести норму да су **искључиво судови Републике Србије надлежни за све спорове** који настају у вези са спровођењем овог закона, у складу са чланом 32. Устава.

6.3. Институционалне корективне мере

♦ 1. Формирање *Националног ЕХРО надзорног савета*

Састав: представници Народне скупштине, Државне ревизорске институције, Повереника, Омбудсмана, Агенције за борбу против корупције, града Београда и цивилног сектора.

Задатак:

- надзор над финансијама, јавним набавкама и социјалним ефектима;
- квартално објављивање јавних извештаја;
- предлагање мера Влади и Скупштини.

♦ 2. Обавезна ревизија ДРИ

Државна ревизорска институција мора добити законску обавезу да спроводи **ex ante и ex post ревизију** свих издатака, гаранција и уговора у оквиру ЕХРО 2027.

→ Без ове мере, нема стварне финансијске транспарентности.

♦ 3. Јавни регистар уговора и финансија

Министарство финансија и Повереник за информације треба да успоставе **онлајн регистар ЕХРО 2027**, који садржи:

- све уговоре и анексе,
- податке о имовини, добављачима и трошковима,
- фискалне извештаје и ревизије.
→ Сви подаци морају бити јавно доступни у машински читљивом облику (отворени подаци).

♦ 4. Ревизија јавних политика

Агенција за спречавање корупције треба да изврши **анализу ризика од корупције у прописима** везаним за ЕХРО 2027, у складу са чланом 83. Закона о спречавању корупције.

- ♦ **5. Укључивање локалних самоуправа**

Град Београд и погођене општине морају бити **део управљачких структура ЕХРО организације** путем савета или одбора.

→ Локалне заједнице морају имати право гласа у одлукама које утичу на њихову територију и буџет.

6.4. Финансијске и економске корективне мере

- ♦ **1. Увођење фискалног лимита**

Укупна вредност пореских, царинских и финансијских повластица које произлазе из овог закона **не може прећи 50% од вредности јавних инвестиција** за ЕХРО 2027, нити се може примењивати дуже од пет година.

- ♦ **2. Обавезно буџетско укључивање**

Сва средства која се користе за ЕХРО морају бити приказана у државном буџету и локалним буџетима као посебне ставке, подложне контроли ДРИ.

- ♦ **3. Пуна примена Закона о јавним набавкама**

Сва правна и физичка лица која користе јавна средства у вези са ЕХРО 2027 морају поступати у складу са Законом о јавним набавкама Републике Србије и принципима Директиве 2014/24/EU.

- ♦ **4. Финансијска транспарентност и извештавање**

Министарство финансија дужно је да једном годишње објави **фискални извештај о ефектима ЕХРО 2027** са анализом трошкова, прихода и индиректних користи.

6.5. Социјалне и развојне мере

- ♦ **1. Оснивање Социјалног и развојног фонда ЕХРО 2027**

Фонд финансира програме подршке локалном становништву, становању, малим предузећима и социјалним службама у ЕХРО зони.

→ Фондом управља Савет састављен од представника министарстава, града Београда, независних институција и цивилног сектора.

→ Извештаји о раду фонда објављују се квартално.

- ♦ **2. Заштита права својине**

Увести јасну гаранцију да се експропријација може спроводити **само уз правичну накнаду унапред исплаћену** и да ће сви уговори бити предмет јавне ревизије.

- ♦ **3. Социјални дијалог**

Организовати редовне јавне консултације и трибине са становништвом, стручњацима, невладиним организацијама и медијима, ради обезбеђивања транспарентног управљања и друштвеног консензуса.

6.6. Међународно-институционалне мере

- ♦ **1. Венецијанска комисија – мишљење о уставности**

Захтевати од Венецијанске комисије Савета Европе да изради **мишљење о уставности и правним последицама** овог закона.

- ♦ **2. GRECO и OECD мониторинг**

Укључити ЕХРО 2027 као посебну тачку у **GRECO извештајима о борби против корупције**, уз препоруке за повећање јавне контроле.

- ♦ **3. Европска комисија – поглавља 23 и 24**

Тражити да Европска комисија прати спровођење овог закона у оквиру поглавља 23 (правосуђе и основна права) и 24 (правда, слобода и безбедност).

6.7. Медијске и комуникационе мере

- ♦ **1. Јавно објављивање информација**

Сви уговори, анекси, одлуке и финансијски извештаји морају бити објављени на званичном ЕХРО порталу и доступни јавности.

- ♦ **2. Гаранција медијског плурализма**

Омогућити равноправан приступ информацијама свим медијима и обезбедити заштиту новинара који истражују ЕХРО финансије.

♦ 3. Кампања јавне едукације

Покренути информативну кампању под слоганом „ЕХРО у служби грађана“, како би јавност разумела економске, урбане и правне аспекте пројекта.

6.8. Системска мера превенције

♦ Увођење „ЕХРО клаузуле транспарентности“

У све будуће међународне уговоре који имају економски или инфраструктурни карактер треба унети обавезну клаузулу:

„Сви пројекти који се спроводе на територији Републике Србије морају бити у складу са Уставом, законима и принципом јавне контроле.“

Ова мера има дугорочни ефекат и спречава понављање институционалних аномалија које су уочене у случају ЕХРО 2027.

📌 Закључак поглавља:

Предложене корективне мере омогућавају да се ЕХРО 2027 реализује као **законит, транспарентан и правично регулисан пројекат**, без угрожавања уставности и јавног интереса.

Њиховим усвајањем Србија би послала снажну поруку домаћој и међународној јавности да **развој и владавина права могу и морају ићи заједно**, а да је јавни интерес изнад сваког појединачног или партијског интереса.

7 ДОКАЗИ И ПРИЛОЗИ

7.1. Сврха и значај прилога

Циљ овог поглавља је да обезбеди **поткрепљеност свих навода, процена и правних тврдњи** изнетих у Меморандуму узбуне.

Прилози имају двоструку функцију:

① **Доказну** — потврђују уставне, финансијске и институционалне ризике идентификоване у анализи;

② **Информативну** — омогућавају надлежним институцијама и међународним телима да стекну објективан увид у чињенично стање и правне последице.

Сви докази и прилози груписани су по областима ради лакше употребе у поступцима пред уставним, надзорним и међународним органима.

7.2. Група I – Нормативна документација

А. Текстови аката и прописа:

① Службена верзија **Предлога закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и Међународног бироа за изложбе (ВІЕ)**.

② Комплетан текст **Уговора између Републике Србије и ВІЕ** о привилегијама и погодностима за ЕХРО 2027.

③ Упоредна анализа између Предлога закона и релевантних чланова **Устава Републике Србије** (чл. 1, 2, 4, 91, 97, 194).

④ Изводи из **Закона о буџетском систему, Закона о јавним набавкама, Закона о спречавању корупције и Закона о слободном приступу информацијама** – делови који су у колизији са ЕХРО законом.

⑤ Референтна мишљења Венецијанске комисије и Савета Европе о сличним случајевима „специјалних законских режима“.

В. Документа владе и парламента:

① Записник са седнице Народне скупштине у којој је закон предложен без јавне расправе.

② Извештај Министарства финансија (или потврда о његовом непостојању) о фискалним ефектима закона.

③ Извештаји Владе Републике Србије о „ЕХРО 2027 као пројекту од националног значаја“.

7.3. Група II – Аналитичка и експертска документација

А. Уставно-правне и институционалне анализе:

1. „ Аналитички извештај о Предлогу закона о потврђивању Уговора са ВІЕ“ – документ са уставним, међународним и институционалним освртом.
2. „ Консолидована листа ризика, слабости и недостатака са препорукама за њихово отклањање.“
3. „ Званични предлог амандмана на Предлог закона о потврђивању Уговора са ВІЕ“ – амандмански пакет опозиционе посланичке групе.
4. „ Структурисани аналитички извештај – прелиминарна анализа на основу дневног реда Народне скупштине“ (референтни документ за законодавни контекст).

В. Финансијске и фискалне процене:

1. Анализа утицаја пореских повластица на буџет Републике Србије (процењени губитак од 300–500 милиона евра).
2. Преглед пројекција јавних улагања у ЕХРО 2027 (према владином плану преко 12 милијарди евра).
3. Табела структуре јавних инвестиција са изворима финансирања (буџет, кредити, међународне донације, концесије).

С. Социјалне и медијске студије:

1. Социолошка анализа „ЕХРО као простор нове урбане сегрегације“.
2. Медијска анализа пропагандног оквира ЕХРО 2027 у јавним и провладиним медијима.
3. Анализа односа између државних институција и приватних конзорцијума у процесу ЕХРО планирања.

7.4. Група III – Доказни материјали и примери праксе

А. Домаћи примери:

1. Извештаји Државне ревизорске институције о ранијим случајевима пројеката са изузећима од јавних набавки (нпр. Коридор 11, Београд на води).
2. Одлуке Уставног суда у предметима који се односе на повреду члана 194 Устава (нпр. случај „Привремене примене енергетских споразума“).
3. Документација о експропријацијама и урбанистичким плановима у ЕХРО зони (земљиште у Сурчину и Новом Београду).

В. Међународни примери:

1. Извештај Европске комисије о ЕХРО Милано 2015. и утврђеним ризицима од корупције и прекорачења буџета.
2. Анализа OECD и Transparency International о „специјалним законским режимима“ у великим инфраструктурним пројектима.
3. Извештај Венецијанске комисије о злоупотреби института „Lex specialis“ у јавним пројектима у Европи (2019).

7.5. Група IV – Изјаве, медијски извештаји и јавна документа

1. Изјаве чланова Владе Републике Србије које указују на намеру примене уговора и пре ратификације („ЕХРО ће се спроводити паралелно са ратификацијом“).
2. Медијски извештаји о додели ЕХРО уговора фирмама блиским властима.
3. Изјаве представника ВІЕ у којима се инсистира на „пуном ослобађању од националних прописа“ као предуслову сарадње.
4. Саопштења независних удружења (Транспарентност Србија, КРИК, Иницијатива за јавни интерес) о ризицима ЕХРО пројекта.
5. Изјаве посланика и експерата о угрожавању јавног интереса и потреби уставне контроле.

7.6. Група V – Комуникација и службене иницијативе

1. Званични дописи и иницијативе упућене Уставном суду, Омбудсману, Поверенику и ДРИ, са потврдом о пријему.
2. Преписка и захтеви за мишљење упућени Венецијанској комисији, Европској комисији (DG JUST, DG NEAR), UNCAC Secretariat и OEBS/ODIHR.

③ Документи о одбијању или непоступању надлежних органа – као доказ институционалне пасивности.

7.7. Табеларни преглед прилога

Ознака	Назив документа	Издавач / Извор	Датум	Напомена
I/1	Предлог закона о потврђивању Уговора са ВІЕ	Влада Републике Србије	2025	Службени текст
II/2	Аналитички извештај о уставним ризицима	Независни експертски тим	2025	Детаљна правна анализа
II/3	Консолидована листа ризика и препорука	Посланичка група ”_____“	2025	Основ за амандмане
II/4	Званични предлог амандмана	Народна скупштина – опозициони блок	2025	Комплетан амандмански пакет
III/1	Извештај ДРИ – Коридор 11	Државна ревизорска институција	2020	Референтни пример системске грешке
III/3	Одлуке Уставног суда о привременој примени	Уставни суд РС	2012–2022	Случајеви преседана
IV/2	Медијски извештаји о додели уговора	Независни медији	2024–2025	Документовани примери
V/1	Иницијатива Уставном суду	Подносилац меморандума	2025	Потврда пријема

7.8. Визуелни и графички прилози

- ① Дијаграм односа институција и надлежности (ЕХРО структура – Влада – Народна скупштина – независна тела).
- ② Графички приказ фискалних токова и потенцијалних губитака јавних прихода.
- ③ Мапа ЕХРО зоне са уцртаним подручјима експропријације и инфраструктурних радова.
- ④ Временска линија законодавног процеса (од потписивања уговора до предлога закона).

7.9. Доказни резиме

Сви наведени прилози доказују следеће кључне тврдње Меморандума:

- да Предлог закона није у складу са Уставом и домаћим законодавством;
- да се примењује без ратификације, супротно члану 194. Устава;
- да се јавна средства користе без контроле и ревизије;
- да је јавни интерес маргинализован у корист интересних група;
- и да су грађани искључени из процеса одлучивања.

Закључак поглавља:

Прилози који прате овај Меморандум узбуне представљају **објективан и проверљив доказни материјал** који потврђује све наводе о уставним, институционалним и фискалним ризицима у вези са применом Предлога закона о потврђивању Уговора са BIE.

Они чине правни и чињенични темељ за поступање Уставног суда, Омбудсмана, Повереника, ДРИ и међународних тела у циљу заштите уставности, јавног интереса и владавине права у Републици Србији.

8) ЗАКЉУЧАК

8.1. Суштина налаза

На основу свеобухватне уставно-правне, институционалне, фискалне и социолошке анализе утврђено је да Предлог закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и Међународног бироа за изложбе (BIE) о привилегијама и погодностима за EXPO 2027 **није технички акт међународне сарадње**, већ документ који **суштински мења унутрашњи правни и институционални поредак Републике Србије**.

Његовим усвајањем, без корективних мера и уставног надзора, ствара се **зона посебних изузећа** у којој поједини субјекти уживају имунитет, фискалне повластице и правну заштиту изван домаћег правног система.

Такав оквир представља **де факто успостављање парадржавног режима**, који поткопава темеље уставности, демократије и јавног надзора.

8.2. Уставно и институционално значење

EXPO 2027, као догађај од међународног значаја, треба да буде **симбол развоја, иновација и културне отворености**, али не по цену уставности и јавног интегритета.

Уместо да ојача институције и промовише правну сигурност, предложени закон:

- сужава надлежности Народне скупштине,
- искључује независна контролна тела,
- уводи финансијску и институционалну нетранспарентност,
- и урушава механизме јавног надзора.

Такво уређење не само да нарушава уставни поредак, већ **ствара институционални преседан** који би могао постати модел за будуће мегапројекте и „специјалне законе“ изван демократске контроле.

8.3. Економско-социјална оцена

Финансијски и фискални оквир EXPO 2027 показује високу вероватноћу да ће **јавни губици и скривени трошкови надмашити пројектоване користи**, при чему:

- јавни приходи опадају због ослобађања EXPO субјеката од пореза и дажбина;
- јавни дуг се увећава кроз субвенције и гаранције;
- социјална неједнакост расте, јер користи имају ограничене групе актера — крупни извођачи, међународни конзорцијуми и политички повезане структуре.

Уместо обећаног развојног ефекта, постоји опасност да EXPO 2027 постане **извор финансијске неравнотеже и социјалне сегрегације**, при чему ће јавност сносити ризике, а привилеговани актери профит.

8.4. Међународноправна и репутациона димензија

Неспорно је да Република Србија, као потписница Конвенције УН против корупције (UNCAC), Европске конвенције о људским правима и чланица Савета Европе, има обавезу да обезбеди **транспарентност, јавне набавке и једнакост пред законом**.

Примена овог закона, у садашњем облику, доводи Србију у **сукоб са међународним стандардима**, што може имати негативне последице по њену репутацију у процесу европских интеграција и у извештајима GRECO, Венецијанске комисије и Европске комисије. Посебно је проблематично што се закон усваја без консултација са релевантним међународним телима, што у пракси може бити оцењено као **одступање од владавине права**.

8.5. Социјално и медијско окружење

Пратећи медијски наративи о EXPO 2027 указују да је у питању **системска медијска кампања**, усмерена на стварање утиска „националног консензуса“ и неупитног успеха.

Таква ситуација доводи до гушења критичког дијалога, дискредитације независних гласова и **потискивања јавне расправе као демократског процеса**.

Без слободних медија и јавне расправе нема стварне контроле власти, нити могућности за корективне интервенције у правном систему.

8.6. Потреба за хитном институционалном реакцијом

С обзиром на утврђене ризике, овај Меморандум узбуне има карактер **институционалног позива на деловање**, са следећим кључним циљевима:

- да **Уставни суд** испита уставност спорних одредаба закона;
- да **Омбудсман и Повереник** заузму став у погледу повреде права грађана на једнакост и информације;
- да **Државна ревизорска институција** изврши ревизију буџетских ефеката;
- да **Агенција за спречавање корупције** анализира ризике од сукоба интереса;
- и да **међународна тела (Венецијанска комисија, GRECO, Европска комисија, UNCAC Secretariat)** изврше независну експертску процену.

Само институционална интервенција може спречити да EXPO 2027 постане **преседан који легализује управљање јавним ресурсима изван уставног оквира**.

8.7. Општи закључак

Предлог закона о потврђивању Уговора са ВІЕ у овом облику:

- **није у складу са Уставом Републике Србије,**
- **није у складу са преузетим међународним обавезама,**
- **није у интересу грађана Србије,**
- **и угрожава институционалну стабилност, фискалну дисциплину и правну сигурност.**

EXPO 2027 може и мора бити пројекат од националног значаја, али само ако је заснован на владавини права, једнакости, транспарентности и јавном интересу.

Без тих вредности, он постаје инструмент политичке, финансијске и институционалне концентрације моћи.

8.8. Кључна порука Меморандума

„EXPO 2027 мора бити изложба државе права, а не изложба привилегија.“

Овај документ није против одржавања ЕХРО-а, већ за његово спровођење у складу са **Уставом, законом и јавним интересом.**

Зато се захтева **хитно поступање надлежних домаћих и међународних институција** ради очувања уставног поретка, правне сигурности и поверења грађана у институције Републике Србије.

Закључна препорука:

Усвајање предложених корективних мера и препорука из овог Меморандума омогућило би да се ЕХРО 2027 реализује као **државни и грађански пројекат**, у коме ће развој, уставност и јавна добробит стајати на истом темељу.

У супротном, Србија ризикује да овај догађај остане упамћен као **највећи експеримент суспензије владавине права у савременој историји Републике.**

Доставља се:

- Уставни суд Републике Србије
- Заштитник грађана
- Повереник за информације
- Државна ревизорска институција
- Агенција за спречавање корупције
- Савет Европе (Венецијанска комисија, GRECO)
- Европска комисија (DG JUST, DG NEAR)
- UNCAC Secretariat
- OEBS (ODIHR)

 У Београду, _____ 2025. године

 У име грађана и јавности Републике Србије,
Посланичка група „_____“

Подржано од стране: независних експерата, удружења грађана, академске заједнице и организација за транспарентност.